

Nr 191.

Ankom till riksdagens kansli den 6 juni 1946 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statliga åtgärder för tryggande av vedförsörjningen m. m.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under elfte huvudtiteln (punkt 26 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för den 4 januari 1946) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m. för budgetåret 1946/47 beräkna ett förslagsanslag av 4 000 000 kronor.

I propositionen nr 256 har Kungl. Maj:t sedermera, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för den 26 april 1946, föreslagit riksdagen att

dels godkänna, att Kungl. Maj:t vidtager erforderliga åtgärder för tryggande av bränsleförsörjningen i huvudsaklig överensstämmelse med av föredragande statsrådet i sistnämnda statsrådsprotokoll angivna riktlinjer,

dels ock för budgetåret 1946/47 till Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m. under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 000 000 kronor.

De investeringsanslag å kapitalbudgeten för reglering av vedproduktionen, som hittills anvisats av riksdagen, uppgå till sammanlagt 215 000 000 kronor. Anslagsmedlen äro avsedda att bestrida kostnaderna för bränslekommissionens vedinköp, för inlösen av tvångsavverkad ved samt för utlämnande av förlagskapital till auktoriserade veduppköpare. Av medlen har Kungl. Maj:t genom särskilda beslut ställt sammanlagt 149 200 000 kronor till bränslekommissionens förfogande, varav dock tillhopa 39 200 000 kronor återbetalts till riksgäldskontoret.

Till omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved m. m. har för innevarande budgetår å driftbudgeten anvisats ett förslagsanslag av 6 000 000 kronor. Vid beräkningen av detta anslag har, såsom framgår av propositionen nr 294 till 1945 års riksdag, 500 000 kronor beräknats för kommissionens direkta omkostnader för inköp och inlösen av ved, 500 000 kronor för kommissionens kostnader för utkörning av ved från av kristidsnämnd upplagt centrallager i tätorter, zon 3; 4 000 000 kronor för att ersätta vedclearingkassans prislörluster på långved och massaved utöver de

förluster, som uppstå på grund av den fr. o. m. den 1 juli 1944 införda begränsningen av priserna på ved och torv till vissa högsta prisgränser och som äro avsedda att i sista hand täckas från kommissionens kolclearing-kassa, ävensom 1 000 000 kronor för vissa bidrag till skogsodling efter kal-avverkning av virkesrika bestånd av otillfredsställande beskaffenhet.

I fråga om de åtgärder som vidtagits för att tillgodose behovet av ved för bränsleåret 1946/47 har *föredragande statsrådet* anfört följande.

Det nu tillämpade avverkningsprogrammet för avverkningsåret 1945/46 har fastställts genom beslut av Kungl. Maj:t den 6 juli och den 14 december 1945 samt den 15 februari 1946 och syftar till att kunna tillgodose ett behov av 25 miljoner kubikmeter¹ brännved (frånsett husbehovsved) under nästa bränsleår jämte 4 miljoner kubikmeter kolved, eller tillhoppa 29 miljoner kubikmeter. Av den brännved som avverkats under tiden 1 juli—30 september 1945 antagas 4 miljoner kubikmeter vara ved, som avverkats till fullgörande av resterande avverkningskyldighet för 1944/45 och som förutsätts hava använts redan under innevarande bränsleår. För fullgörande av nyssnämnda program å 29 miljoner kubikmeter erfordras sålunda en sammanlagd avverkning under 1945/46 av 33 miljoner kubikmeter bränn- och kolved. Avverkningen av massaved beräknades till 15 miljoner kubikmeter. Vid fastställandet av detta program utgick man från antagandet att importen av kol och koks under nästa bränsleår skulle uppgå till 5 å 6 miljoner ton. För att åstadkomma den erforderliga vedavverkningen ha avverkningsålägganden utfärdats jämlikt lagen den 30 juni 1942 (nr 493) om avverkningskyldighet, varjämte bränslekommissionen med domänstyrelsen och vissa större skogsägande bolag träffat överenskommelser om avverkning. Avverkningsåläggandena ha utfärdats i olika etapper. För de skogsägare, vilkas beräknade möjliga avverkning under hela avverkningsåret understeg 100 kubikmeter, utfärdades dock avverkningsålägganden på en gång för hela årskvantiteten.

I samband med besluten om åläggande av avverkningskyldighet har Kungl. Maj:t meddelat bestämmelser rörande den utsträckning i vilken sålunda avverkad ved omfattas av statsgaranti på sätt i kungörelsen den 30 juni 1943 (nr 502) med vissa bestämmelser till främjande av vedproduktionen omförmäles. Sådan statsgaranti innebär, att ved som till fullgörande av avverkningsåläggande avverkats för avsalu och som icke funnit avsättning skall av staten inlösas till fastställt pris (garantipris). Garantien, som direkt anknyter till de för varje avverkningsperiod utfärdade avverkningsbeskeden, omfattar endast sådan ved, som Kungl. Maj:t för varje period bestämmer. Vidare gäller garantien endast sådan ved, som blivit jämlikt kungörelsen den 17 december 1943 (nr 906) angående reglering av handeln med ved och träkol, m. m. i vederbörlig ordning deklarerad såsom avverkad till avsalu under den ifrågavarande perioden. En förutsättning för giltigheten av garantien är även, att veden senast vid av Kungl. Maj:t bestämd tidpunkt upplagts vid normal leveransplats. Träffas avtal om överlåtelse av ved, vilken omfattas av statsgaranti, upphör garantien att gälla. Med ingående av avtal skall i detta avseende jämföras den omständigheten att vedproducent, som tillika är veduppköpare eller vedhandlare, av vederbörande kristids-

¹ Med kubikmeter avses här och i det följande kubikmeter travat mått (m³t.)

myndighet erhållit anvisning att använda av honom producerad ved i egen rörelse. Kungl. Maj:t fastställer de garantipriser som under varje period skola gälla samt den tid under vilken garantiens uppfyllande må påkallas. Inlösning av ved skall verkställas inom ett år efter det uppfyllande av garantien påkallades. Inlösning får ske endast i den mån veden vid inlösningstillfället uppfyller föreskrivna kvalitetsfordringar. Beträffande de genom Kungl. Maj:ts nyssnämnda beslut meddelade närmare föreskrifterna torde få hänvisas till Kungl. Maj:ts brev till bränslekommissionen den 6 juli och den 14 december 1945 samt den 15 februari 1946, vilka brev i transumerade delar intagits i svensk författningssamling, nr 560/1945, 807/1945 och 38/1946.

Såsom omnämndes i propositionen nr 294 till 1945 års riksdag, bemyndigade Kungl. Maj:t bränslekommissionen att, i syfte att stimulera intresset för ökade vedavverkningar och för att påskynda framkörningarna av veden, till skogsägare och innehavare av avverkningsrätter utbetala vissa premier för kastved och långved — med undantag av långved avsedd att användas för framställning av träkol för industriens behov — som för avsalu avverkats under tiden 1 juli 1944—30 september 1945 och som före den 1 mars 1946 framkörts till normal leveransplats eller levererats till förbrukare. Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 9 november 1945 och den 15 februari 1946 må premie utgå även för ved av nyss angivet slag som avverkats efter den 1 oktober 1945, varjämte tiden för framkörningen utsträckts till och med den 30 april 1946. Premie utgår numera oberoende av om skogsägare fullgjort avverknings skyldighet eller ej.

På samma sätt som gällde under nästföregående avverkningsår har skogsägare, som med nuvarande normalpriser på ved beräknas icke kunna erhålla en mot ett skäligt rotvärde svarande nettoersättning för den avverkade veden, jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 12 januari 1946 möjlighet att av bränslekommissionen erhålla ett tillägg till normalpriserna. Tilläggen avse att möjliggöra för skogsägaren att erhålla en nettoersättning av 50 öre för pannved och prima aspved, en krona för sekunda björk- och prima barrved samt två kronor för prima björkved. Tilläggen beviljas efter särskild prövning och utbetalas sedan den tilläggsberättigade veden framkörts och inmättas av köpare eller eljest levererats till förbrukare.

Såväl framkörningspremierna som pristilläggen utgå tillsvidare från kommissionens vedclearingkassa men avses att täckas från kolclearingkassan.

I enlighet med ett av 1945 års riksdag i skrivelse nr 107 framfört förslag infördes genom beslut av Kungl. Maj:t den 23 mars 1945 ett särskilt premieringssystem för yrkesvana skogsarbetare i syfte att stimulera till huggning och framkörning av ved. Premien utgick till skogsarbetare och enskilda skogsägare i förhållande till den arbetsinkomst som uppnåts vid huggning och framkörning av kastved, långved eller massaved. För huggning utgick premien med 40 procent å den arbetsinkomst som under premieringsperioden översteg 150 kronor, dock att premien för jordbruksarbetare, anställd med fast lön, utgick med 20 procent på hela arbetsinkomsten. För framkörning av veden utgjorde premien 20 procent av hela arbetsinkomsten. Premieringsperioden tog för södra Sverige sin början den 1 april och för norra Sverige den 23 april och avslutades den 30 september 1945. Genom beslut av Kungl. Maj:t den 27 september 1945 fastställdes en ny premieringsperiod, avseende allenast körningsarbete och omfattande oktober och november månader 1945. Premie utgick därvid för skogsarbetare med 40 procent av arbetsinkomsten och för skogsägare och dennes familjemedlemmar samt fast

anställd jordbruksarbetare med 80 öre för kubikmeter framkörd ved. Kostnaderna för premierna, vilka jämlikt riksdagens beslut bestritts från det under femte huvudtiteln uppförda reservationsanslaget till Överflyttning av arbetskraft, ha uppgått till sammanlagt omkring 29 miljoner kronor.

I detta sammanhang torde böra erinras om de bestämmelser som gälla i fråga om statsgaranti för brännторv. Sedan 1941 års riksdag (skr. nr 300) medgivit, att sådan garanti finge meddelas, utfärdade Kungl. Maj:t den 13 juni 1941 (SFS 409/41) kungörelse angående meddelande av statsgaranti åt tillverkare av brännторv. Enligt denna äger kristidsstyrelse att under av Kungl. Maj:t bestämda tidsperioder och i den omfattning, som bränstekommissionen enligt av Kungl. Maj:t givna föreskrifter bestämmer, meddela garanti åt tillverkare av brännторv, att торv, som av honom för avsalu tillverkas och som icke finner köpare, skall under vissa förutsättningar av staten inlösas.

Sedan *statens arbetsmarknadskommission* i skrivelse den 4 april 1946 föreslagit återinförandet av ett premieringssystem för huggningsarbete under tiden 23 april—30 juni 1946, har Kungl. Maj:t genom beslut den 5 april 1946 utfärdat bestämmelser om dylika arbetspremier. Bestämmelserna ansluta sig i huvudsak till de tidigare gällande föreskrifterna. Premiebeloppet har dock fastställts till 30 procent av hela arbetsinkomsten, under förutsättning att vederbörande under premieringsperioden uppnått en sammanlagd inkomst om 150 kronor (s. k. kvalificeringsbelopp). För fast anställd jordbruksarbetare, som utför premieberättigat arbete på arbetsgivarens skogsfastighet eller avverkningsrätt, erfordras intet kvalificeringsbelopp. Kostnaderna för premierna skola enligt Kungl. Maj:ts beslut bestridas från förutnämnda reservationsanslag till Överflyttning av arbetskraft samt, i den mån detta anslag icke förslår därtill, från bränstekommissionens kolclearingkassa.

Enligt preliminära uppgifter uppgingo avverkningarna den 1 april 1946 till omkring 24 miljoner kubikmeter bränn- och kolved samt 9,4 miljoner kubikmeter massaved.

Statens bränstekommission har i promemoria av den 29 mars 1946 framlagt beräkningar rörande behovet av ved för bränsteclearing åren 1947/48.

Föredragande statsrådet har för egen del anfört följande.

Ökningen av kolimporten har efter krigets avslutande icke gått i den takt som man tidigare ansåg sig kunna räkna med. Huru länge det kan dröja till dess att importen blir tillräcklig för att tillgodose våra behov, kan för närvarande icke förutsägas. För bränsteclearing 1946/47 är man emellertid nödsakad att räkna med att bränsteclearingens behov till avsevärd del måste tillgodoses med inhemska bränslen, framförallt ved. Vid uppgörandet av avverkningsprogrammet för avverkningsåret 1945/46 utgick bränstekommissionen från det antagandet, att kolimporten under nästa bränsteclearing skulle uppgå till 5 à 6 miljoner ton. Med denna utgångspunkt beräknades behovet av bränsteclearing (förutom s. k. husbehovsved) under bränsteclearing 1946 till omkring 25 miljoner kubikmeter, vartill komme 4 miljoner kubikmeter kolved, eller tillhopa 29 miljoner kubikmeter. Enligt uttalanden som gjorts av den europeiska kolorganisationen i London vid dess sammanträde i mars i år skulle

Sverige kunna räkna med en sammanlagd kolimport under andra kvartalet i år av 900 000 ton, med förhoppning om någon ökning under tiden därefter. Man synes därför för närvarande icke böra räkna med en större kolimport än 4 à 5 miljoner ton under nästa bränsleår. Lagren av fossila bränslen beräknas den 1 juli 1946 icke vara större än vad som erfordras för att säkerställa en jämn och tillfredsställande distribution. Enligt beräkningar av bränslekommissionen skulle det totala bränslebehovet, uttryckt i ton stenkol, vid en obegränsad förbrukning under samma bränsleår vara omkring 14 miljoner ton. Härav utgöras ungefär 1,9 miljoner ton av husbehovsved och avfallsbränsle. Om man antager, att importen av kol och koks kommer att bliva omkring 4,5 miljoner ton, att produktionen av svenska kol och torv tillsammans motsvarar 0,9 miljon ton stenkol ävensom att omkring 1 miljon ton kol kunna ersättas av eldningsolja, skulle omkring 5,7 miljoner stenkolston återstå att tillgodose med ved. Detta motsvarar omkring 37 miljoner kubikmeter ved. Av detta vedbehov anses ungefär 2 miljoner kubikmeter kunna tillgodoses medelst ribbved och s. k. bakar samt licensfria bränslen, varför 35 miljoner kubikmeter bränn- och kolved skulle erfordras för att möjliggöra full behovstäckning under 1946/47.

Avverkningarna av bränn- och kolved under innevarande avverkningsår ha till den 1 april 1946 utgjort omkring 24 miljoner kubikmeter. Innan de i det föregående omnämnda premierna för huggningsarbete under tiden 23 april—30 juni 1946 beslutats, beräknade bränslekommissionen, att den sammanlagda avverkningen under hela avverkningsåret skulle komma att uppgå till 27 miljoner kubikmeter bränn- och kolved. När 4 miljoner härav antagas hava förbrukats redan under detta bränsleår, skulle 23 miljoner återstå för användning under 1946/47, eller sålunda 12 miljoner kubikmeter mindre än som erfordras för full försörjning. Genom de nyssnämnda premierna torde denna brist komma att minska något. Dessutom tillkommer den ved som hugges under tiden 1 juli—30 september 1946 och som torde hinna bliva tillräckligt torr för att kunna användas under bränsleåret. Ansträngningar göras även att öka tillgången på eldningsolja utöver vad nyss förutsatts. Å andra sidan är det osäkert, om all den ved som den 1 oktober kommer att kvarligga i skogen hinner bliva utkörd och vidarebefordrad till konsumtionsorten i tillräckligt god tid för att kunna användas under bränsleåret.

I vad mån ved behöver användas för att ersätta utebliven import av fossila bränslen även under bränsleåret 1947/48 är ännu svårare att nu förutsäga än i fråga om nästa bränsleår. Bränslekommissionen har ansett, att med ställningstagandet till frågan om storleken av den erforderliga vedavverkningen under avverkningsåret 1946/47 borde få anstå, till dess att resultatet av en den 1 maj 1946 företagen inventering förelåge. Detta synes mig också lämpligt. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsyn till den blivande utvecklingen av kolimporten fastställa avverkningsprogrammet och sättet för dess genomförande. I vad mån lagen om avverkningskyldighet behöver tagas i anspråk beror på storleken av de erforderliga vedkvantiteterna. Det synes böra eftersträvas, att den ved som bedömes erforderlig avverkas så tidigt som möjligt under avverkningsåret; detta med hänsyn såväl till önskvärdheten av att veden blir tillgänglig redan i början av bränsleåret 1947/48, då kolimporten kan antagas vara mindre än längre fram, som till angelägenheten av att begränsa vedavverkningarna under den för gagnvirkesavverkningar bäst lämpade vintertiden.

Det torde såsom hittills få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela er-

forderliga administrativa bestämmelser för tillämpningen av statsgaranti för ved. Jämlikt nu gällande bestämmelser kan endast sådan ved som avverkats till fullgörande av åläggande jämlikt lagen om avverknings-skyldighet omfattas av garanti. Möjlighet synes emellertid böra finnas för Kungl. Maj:t att utfärda garanti även för det fall att sagda lag icke anses böra tillämpas. I så fall skulle, i likhet med vad som gällde före ikraftträdandet av kungörelsen den 30 juni 1943 (nr 502) med vissa bestämmelser till främjande av vedproduktionen, Kungl. Maj:t bestämma den sammanlagda vedkvantitet som högst skulle omfattas av garanti. Denna skulle utfärdas av vederbörande kristidsstyrelse på ansökan av skogsägaren.

Det nu gällande systemet för reglering av vedhandeln och vedförbrukningen torde böra tillämpas även under nästa bränsleår med de ändringar som kunna betingas av omständigheterna.

Den fullmakt som genom 1941 års riksdags i det föregående omnämnda beslut lämnats Kungl. Maj:t att meddela statsgaranti för brännstovv torde böra gälla även i fortsättningen. Kungl. Maj:t bör alltså om så anses lämpligt kunna utfärda garanti även för brännstovv av 1947 års produktion.

Varken i fråga om ved eller stovv ha några anslag anvisats för bestridande av de kostnader som skulle uppkomma om de gjorda garantiutfästelserna behövde infrias. Så länge en särskild förskottsstat stod till Kungl. Maj:ts förfogande, förutsattes, att dylika kostnader skulle preliminärt bestridas från denna. I fråga om vedgarantien läser några anslagsmedel ej heller behövas under budgetåret 1946/47, då de medel som anvisats för vedinköp synas kunna användas i första hand. Med hänsyn till svårigheten att nu bedöma i vad mån stovvgarantien kan behöva infrias under nästa budgetår, torde några särskilda anslagsmedel icke heller böra anvisas härför, utan vedinköpsmedlen synas böra få användas även för detta ändamål.

Mot kommissionens beräkningar av anslagsbehovet för Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m. har jag intet att erinra. Ett förslagsanslag av 4 000 000 kronor torde alltså böra äskas.

Utskottet.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot att Kungl. Maj:t vidtager åtgärder för tryggande av bränsleförsörjningen i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som av föredragande statsrådet angivits. Bränslekommissionen har beräknat anslagsbehovet för omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved m. m. till 4 000 000 kronor. I likhet med föredragande statsrådet har utskottet intet att invända mot nämnda beräkningar och tillstyrker, att för budgetåret 1946/47 för ifrågavarande ändamål uppföres ett förslagsanslag av angivna storleksordning.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) godkänna, att Kungl. Maj:t vidtager erforderliga åtgärder för tryggande av bränsleförsörjningen i huvudsaklig överensstämmelse med av föredragande statsrådet i statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för den 26 april 1946 angivna riktlinjer,

b) för budgetåret 1946/47 till *Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m.* under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 000 000 kronor.

Stockholm den 6 juni 1946.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Gränebo, Larsson, Andréén, Karl Andersson, Mannerskantz, Gustaf Karlsson, Boman, Gillström, Berling* och *Ivar Persson*; samt

från andra kammaren: herrar *Skoglund* i Doverstorp, *Falla, Andersson* i Malmö, *Mårtensson, Wallentheim, Lindholm, Åkerström, Boman* i Kieryd, *Thapper, Onsjö* och *Persson* i Vinberg.
